

## **Solidaritet, frihed og et selv bærende samfund**

### **Koalitionsgrundlag**

#### **mellem**

### **Socialdemokratiet, Republikanerne og Framsókn**

Vi konstaterer, at Færøerne er mellem de rigeste lande i verden med kæmpestore naturrigdomme, rig kultur, kreative og dygtige mennesker og et innovativt erhvervsliv. Vi har alle forudsætninger for at skabe et selv bærende samfund med rige muligheder, et stærkt fællesskab og lige rettigheder for os alle.

Hovedmålet er, at magten og værdierne skal ud til folket. Vi skal skabe et stærkt, solidarisk og selv bærende Færøerne. Vi vil udvikle et tidssvarende velfærdssamfund for hele folket på Færøerne, som kan konkurrere med nabolandene om at tiltrække folk og aktiviteter/virksomhed.

Økonomien er vokset de seneste år, der er rige muligheder for fremgang, og folketallet er vokset. Dog konstaterer vi, at værdierne er samlet på stadig færre hænder, uligheden er vokset, gælden er øget, alderssammensætningen er stadigvæk en udfordring, og den økonomiske holdbarhed er blevet værre. Processen frem imod en selv bærende økonomi er standset op, og bloktilskuddet er forhøjet.

En fornuftig økonomisk politik skal danne et sikkert fundament under en selv bærende og holdbar økonomi. En mere lige fordeling af rigdommene skal sikre, at værdierne i større udstrækning kommer i cirkulation og derved skaber større vækst og trivsel. Reformer skal udvikle et velfungerende Færøerne med flere muligheder, fremgang og solidere tillid og ligestilling for alle medborgere.

Den skæve alders- og kønsfordeling tælles blandt landets største udfordringer. Koalitionen vil imødegå disse med en målrettet erhvervs politik, som kan skabe arbejdspladser, og med investeringer i uddannelse og bedre studieforhold, således at ungdommen og børnefamilier kan blive boende, fungere og trives på Færøerne. Flere kulturtilbud, bedre boligmuligheder og gode levevilkår ellers skal hæge om og forøge befolkningen. Særlige tiltag skal iværksættes i forhold til kvindeunderskuddet og integrationen af udlændinge.

En ny forfatning skal stadfæste, at det færøske folk har magten på Færøerne. Loven skal fastsætte og belyse selvbestemmelsesretten og den demokratiske styreform hos det færøske folk. Den kommer til folkeafstemning senest i 2017.

Spekulation med privat køb og salg af fiskerettigheder skal standses, og hele forvaltningen af loven om erhvervsmæssigt fiskeri skal evalueres. En grundlæggende reform af fiskerierhvervet vil være blandt koalitionen hovedemner. En bredt sammensat arbejdsgruppe med faglige kompetencer og erhvervs erfaring bliver straks nedsat med henblik på at komme med en indstilling til det politiske system om en reform inden for fiskerierhvervet, som skal gælde fra 1. januar 2018. Hovedreglen er, at erhvervet skal fungere på markedsvilkår.

En innovativ erhvervspolitik skal skabe en større diversitet, flere arbejdspladser og højere indtægter. Kernen i erhvervspolitikken bliver, at vores mangeartede ressourcer skal udnyttes, at flere varer og tjenester skal produceres, og at færøske løsninger og kompetencer til stadighed skal udvikles. Et særskilt mål er at digitalisere Færøerne og at give den færøske IT-branche et nyt fundament ved blandt andet at sikre, at de grundlæggende IT-systemer bliver gemt og behandlet på Færøerne.

Udenrigstjenesten bliver udbygget. En eksportpolitik skal formuleres. Der arbejdes målbevidst for bedre handelsforbindelser med andre lande og muligheder for at deltage i internationale foreninger og fællesskaber.

Som en del af en globaliseret og sammenhængende verden har Færøerne også et ansvar i forhold til de kæmpestore udfordringer, der er med flygtninge og mennesker i nød rundt om i verden – og i denne sammenhæng også at være med til at skabe et tryggere verdenssamfund.

Det offentlige og det private er hinandens forudsætninger. Der skal støttes op om private initiativer, iværksættelse og innovation. Inden for bestemte områder skal det private kunne tilbyde at løse nogle opgaver for den offentlige sektor, såfremt det kan gøres billigere og bedre. Der skal formuleres en politik om ejerskab af offentlige virksomheder, fonde m.v., som også skal belyse, hvorvidt bestemte offentlige virksomheder, hvis opgaver er af erhvervsmæssig snarere end af offentlig karakter, kan blive privatiserede.

God skole og livslang læring er fundamentet under et moderne samfund. Uddannelse og forskning tælles derfor blandt koalitionen primære mål. Kompetencerne for at kunne deltage i demokratiet bør styrkes fra barnsben af gennem skole og uddannelse.

Kultur og kunst former os som mennesker og samfund, og kreativitet er en grundlæggende drivkraft. Kulturpolitikken skal derfor prioriteres højt i det politiske arbejde.

En god og veludbygget infrastruktur – indenlands og til omverdenen – er afgørende for trivsel og muligheder hos folk og erhverv. Derfor skal der løbende foretages investeringer og iværksættes tiltag for at give folket ligestillede muligheder over hele landet.

Miljø- og naturbeskyttelse skal opprioriteres til gavn for nuværende og kommende generationer. Der skal for alvor sættes skub i omlægningen af energiforbruget, så vi bliver selvforsynende med grøn energi.

Alle borgere skal sikres ligestilling. Hver enkelt skal have muligheden for at skabe sig en lykkelig tilværelse efter egen lyst og evne og at deltage og tage ansvar i samfundet. Dette sikrer social og kulturel forskellighed, som skaber trivsel og lyst til kreativitet.

I de såkaldte etiske spørgsmål står det hvert enkelt lagtingsmedlem frit at stemme efter egen overbevisning.

Vi vil skabe tillid til det politiske system i alt vi arbejder med. Alle sager skal behandles i åbenhed, og folk med interesse, specialister og fagfolk, bliver hørt og respekteret. Desuden skal retssikkerheden styrkes og beskyttes, ligesom borgerens ret til indsigt og gennemsigtighed.

Alle tiltag, som koalitionen sætter i værk, er betinget af landets økonomiske situation og økonomisk fornuft. Ved alle reformer vil koalitionen lægge vægt på at finde brede forlig og bygge beslutningerne på et fagligt og demokratisk grundlag.

## **De overordnede mål, som vi går i gang med at løse med det samme**

Vi erkender, at der skal findes løsninger på store og påtrængende sager i det færøske samfund. Derfor vil vi straks gå i gang med disse hovedudfordringer:

- At gennemføre en reform af fiskerierhvervet.
- At fremme ændringer i skattepolitikken, så folk med lav- og middelindkomst opnår en skattelettelse.
- At give folket mulighed for at vedtage sin egen forfatning ved en folkeafstemning, at fastfryse bloktilskuddet og overtage sagsområder.
- At tage udfordringen med alders- og kønssammensætningen alvorligt ved at investere i ungdom, uddannelse, kultur og børnefamilier.
- At sikre en langtidsholdbar økonomi med bl.a. en økonomifond og en konjunkturudjævrende finanspolitik.
- At iværksætte en udviklingsplan for sundhedsvæsenet, som sikrer behandlinger og tjenesteydelser på et moderne niveau.
- At udvikle en ny pensionsordning, som skal sikre alle en god pension og samtidig korrigere de uligheder og holdbarhedsproblemer, som opstod ved forudbeskatningen af pensioner.
- At foretage investeringer i grøn energi, så Færøerne kan blive selvforsynede med vedvarende energi.

## **Reform af fiskeriet**

Vi vil gennemføre en grundlæggende reform af fiskeripolitikken, som træder i kraft fra 1. januar 2018. Reformen skal bygge på disse principper:

- Alt fiskeri skal være biologisk, økonomisk og samfundsmæssigt bæredygtigt.
- Levende fiskeressourcer i færøsk søterritorium og det, som Færøerne har forhandlet sig frem til igennem aftaler med andre lande, skal fortsat være folkets ejendom og kan ikke blive private selskabers eller enkeltpersoners ejendom eller overføres på udenlandske hænder.
- Fiskerettigheder skal være på færøske hænder.
- Privat salg af tilladelser og fiskerettigheder skal afvikles.
- Politisk uddeling af fiskerettigheder skal afvikles til fordel for et markedsbaseret system.
- Fanget fisk skal være tilgængelig at byde på for virksomheder på land.

- Fangsten og alle bestanddele af fisken skal bringes til lands og i mest mulig udstrækning værdiforøges på Færøerne.
- Alene selskaber, som har færøsk ejerskab, er registreret på Færøerne, betaler skat på Færøerne og som betaler mandskabet hyre efter færøske overenskomster, kan byde sig til at deltage i færøsk fiskeri.
- En særlig ordning kan fastsættes for flåden til kystfiskeri.

For at fremme denne reform i praksis, nedsætter landsstyremedlemmet straks en bredt sammensat arbejdsgruppe med faglige kompetencer og erhvervs erfaring, der skal udarbejde en indstilling til det politiske system, som bygger på ovennævnte hovedregler. Under arbejdet skal gruppen regelmæssigt høre alle parter inden for erhvervet.

I indstillingen skal der udarbejdes et konkret forslag til, hvorledes ændringerne fra den nuværende ordning til den nye ordning skal foregå i en overgangsperiode. Der skal også tages hensyn til, at situationen hos de forskellige dele af flåden er forskellig, og at de nuværende aktører skal kunne tilpasse sig de ændrede vilkår på en fornuftig måde. Når indstillingen foreligger, påbegyndes der politiske forhandlinger mellem alle partier i Lagtinget om indgåelse af et varigt forlig vedrørende fiskerierhvervet. Lovforslaget forelægges for Lagtinget senest til Olaj 2016.

For at lette presset på bundfiskebestanden ved Færøerne, stiles der straks hen imod, at vi i bytteaftaler med nabolandene kan forøge bundfiskekvoterne for hjemmeflåden i fremmed farvand..

### **Forfatning og overtagelse af sagsområder**

En ny forfatning skal stadfæste, at det færøske folk har magten på Færøerne. Loven skal stadfæste og præcisere det færøske folks selvbestemmelsesret, herunder at al ret til at bestemme Færøernes fremtidige rigsretlige retsstilling ligger hos den færøske befolkning. Forfatningen skal også fastsætte Færøernes demokratiske styreform såvel som borgernes rettigheder og pligter for så vidt angår ligestilling, personlig frihed, retten til udvikling, social sikkerhed, retssikkerhed, arbejde og erhverv og retten til indtægt og udnyttelse af fælles ressourcer. Loven skal til folkeafstemning senest i 2017.

Disse sagsområder vil blive overtaget i denne valgperiode:

- Udlændingeområdet
- Luftrummet
- Person-, familie- og arveret

### **Lettelse til personer med lav- og middelindkomst**

Økonomiske lettelser skal gives til personer med lav- og middelindkomst, herunder pensionister og studerende. Dette skal få en større del af landets rigdomme ud i pengeomløbet og på den måde styrke økonomien og skabe bedre livsvilkår for alle. Grundlaget for beskatning skal udvides, således at presset på lønindtægterne falder.

Børnefamilier, som lever under fattigdomsgrænsen, skal have akutte lettelser. Tv-licensen skal revideres, børnetilskud skal ydes til børn under skolealder, og studiestøtten skal forhøjes.

Reformer på det sociale område skal sikre alle borgere en god tjenesteydelse, retssikkerhed og muligheder for at leve og fungere på Færøerne, og formålet er, at ingen skal leve under fattigdomsgrænsen. Et forbedret boligmarked og tiltag til reduktion af udgiftsniveauet skal gøre det lettere for folk at få privatøkonomien til at hænge sammen.

### **Befolkningstal- og sammensætning**

Alders- og kønssammensætningen er den primære udfordring, og derfor går koalitionen straks i gang med at foretage tiltag på dette område, blandt andet baseret på helhedsplanen ”Folkeflytning og folkevækst”. Dette medfører investeringer i uddannelse og forskning, erhvervsmuligheder, kollegier og et mangeartet kulturliv, således at Færøerne bliver attraktiv for ungdommen. Derudover skal barselsordningen gøres mere fleksibel og barselsorlovsperioden skal forlænges.

Der lægges ud med at udarbejde en plan for, hvordan vi bygger og udvikler Færøernes Universitet, campus med tilhørende boliger, rammer for forskning samt kultur- og fritidstilbud til unge studerende. Forholdene hos studerende og enlige forsørgere skal også forbedres væsentligt, så disse kan leve og fungere på Færøerne.

### **Holdbar og selv bærende økonomi**

Et af koalitionens hovedformål er at sikre holdbarhed i økonomien og at vise økonomisk ansvarlighed. Derfor skal der være finansiering til alle initiativer.

Landets rigdomme er koncentreret på få hænder og føres i stor udstrækning ud af landet. Dette skal ændres, så det kommer land og folk til gode. Således øges efterspørgslen efter varer og tjenester, og det medfører indtægter og vækst. Flere skal få økonomiske ressourcer til at starte erhvervsmæssig virksomhed, således at vi opnår en større dynamik og udviklingsmuligheder i erhvervslivet.

Bloktilskuddet skal omgående fastfryses. Økonomifonden skal fås til at fungere som en ballast med henblik på at sikre en holdbar og selv bærende økonomi, som styrker solidaritet mellem generationer. I Økonomifonden placeres engangsindtægter, særindtægter og en del af landskassens indtægtsstigning, når underskud er vendt til overskud. Dette kan også på sigt anvendes til nedbringelse af bloktilskuddet.

Den økonomiske politik skal udjævne svingningerne i økonomien og understøtte en selv bærende og langtidsholdbar økonomi.

### **Pensionsreform**

Arbejdet i pensionsudvalget fortsætter. Pensionsreformen skal være økonomisk holdbar og delvis solidarisk, og den skal sikre at pengestrømmen i større udstrækning vedbliver at være i det færøske samfund. Hovedprincippet er, at alle på Færøerne har ret til ligestillede og værdige kår i alderdommen. Ordningen skal opfordre folk til at arbejde efter pensionsalderen, såfremt de har lyst og mulighed herfor. Derudover skal pensionsreformen tage højde for, at vi bliver flere ældre og den skal rette op på de konsekvenser som indtraf, da man indførte forudbeskatningen af pensionerne. Et forslag til pensionsreform bliver lagt for Lagtinget senest til efteråret 2016.

## **Udviklingsplan for sundhedsvæsenet**

Alle borgere skal have ligestillet adgang til sundhedstjenester. For at give landets borgere en tryk og sammenhængende sundhedsordning udarbejdes der en præcis beskrivelse af, hvad sundhedsvæsenet er, hvad det skal omfatte, og hvordan det skal organiseres.

Arbejdet med ”Vision og udviklingsplan for Færøernes Sygehusvæsen”, som et enigt Lagting vedtog i maj 2015, bliver implementeret. Dette arbejde skal bygge på faglige anbefalinger fra alle relevante parter i sundhedsvæsenet. Der skal også tages fat på at udvikle det samlede sygehusvæsen, blandt andet distriktspsykiatrien, Gigni (sundhedssygeplejerskeordningen), sundhedscentre, genoptræning, kommunelægetjenesten og Folkesundhedsrådet.

Sygehusvæsenet skal have en økonomisk opdatering, og der arbejdes målrettet for at sikre en tilgang af speciallæger og andre sundhedsmedarbejdere.

### **Fart på grøn energi**

En målrettet plan for udbygning, omlægning, produktion og forbrug af vedvarende energikilder bliver prioriteret. Mindst halvdelen af alle beboelseshuse og bygninger skal inden for 10 år blive opvarmet med grøn energi. I 2030 skal al landbaseret el-energi stamme fra vedvarende energi. For at udnytte overskuddet af el-energi og muliggøre større udbygninger, skal der opfordres til grønt energiforbrug i husholdningerne, i transportsektoren og erhvervssektoren. Eksisterende støtte- og afgiftsordninger skal omlægges for at nå målsætningerne.

Alt offentligt nybyggeri skal opvarmes med grøn energi, og der skal udarbejdes en plan for energibesparelse og en energioplægning i ældre bygninger. Erhvervsudvikling og uddannelser inden for grøn teknologi og energi skal styrkes.

---

Koalitionen sætter sig som mål at udvikle samfundet på alle områder. Disse mål er mere præcis belyst i bilaget ”Sager at gennemføre”.

Torshavn 14. september 2015

Aksel V. Johannesen  
Socialdemokratiet

Høgni Hoydal  
Republikanerne

Poul Michelsen  
Framsókn